

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՂ

Կ Ա Յ Ս Ե Ր Ա Կ Ա Ն Հ Ր Ա Վ Ա Ր Տ Ա Կ

(ԽՍԹԹԻ ՀԻՄՆՅՈՒՆ)

« Իմ մեծաշուք վեզիրս Միտհալփ փաշա .

« Մեր տէրութեան զօրութիւնը ժաւանակաւ ընկնալու վրայ էր Ստոր պատահաւն արտաքին խնդիրները չէին, այլ ներքին գործոց վարչութեան մէջ ուղիղ ճամբէ խոտորուիմ էր, որով՝ իշխանութեան վրայ հպատակաց վստահութեան կապերը լծուցած էին :

« Այս պատճառաւ, իմ Օգոստոսիառ հայրս, հանգուցեալ Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ, բարենորոգմանց սկիզբ մը չնորհեր էր, Թաււիզիմարը, որ Շէրիի նախնական տրամադրութեանց համաձայն՝ ամենուն կեանքն ինչքն ու պատիւը կ'ապահովէր :

« Թանգիմաթի փրկաւէտ արդեամբն է որ Պետութիւնը մինչև ցարդ ապահովութեան ճամբուն մէջ հաստատ մնաց, և մենք ալ յաջողեցանք այսօր հիմնել ու հրատարակել այս Սահմանադրութիւնն, որ ազատութեն յայտնուած գաղափարաց և կարծեաց արդիւնք է :

« Այս բարենշան աւուր մէջ, յատուկ ջերմեռանդութեամբ կը յիշեմ իմ Օգոստոսիառ հօրս յիշատակն ու իղձը, որ արդար իրաւամբ կայսրութեան վերանորոգիչ ճանչուած է : Աներկմիտ եմ որ Նա ինքնին կը բանաւր սոյն սահմանադրական դարադրուին՝ որոյ մէջ պիտի մտնենք այսօր, եթէ Թանգիմաթին հրատարակութեան դարը մեր աւուրց պիտոյքներուն յարմարած ըլլար : Բայց նախախնամութիւնը մեր գահակալութեան ժամանակին պահեր էր այս երջանկաւիթ փոխակերպութիւնն ընելու հոգը, որ մեր ժողովրդոց բարօրութեան գերադոյն երաշխաւորութիւնն

է : Փառք կու տամ Աստուծոյ որ կարող եղայ գործիք ըլլալ իրեն :

« Քաջայայտ էր որ Մեր կառավարութեան սկզբունքն ոչ ևս կրնար համաձայնիլ մեր ներքին կառավարութեան մէջ հետզհետէ մտած փոփոխութեանց և մեր արտաքին յարաբերութեանց, որ քան զօր ընդարձակման հետ : Մեր ամենէն մեծ բաղձանքն է իսպառանհետացընել այն խոչերն, որ Ազգին և երկրին արդեւ կ'ըլլան իրենց ունեցած բնական հարստութիւններէն ըստ արժանւոյն օգուտ քաղելու, և վերջապէս տեսնել մեր հպատակներն՝ որ քաղաքակրթեալ ընկերութեան մը սեփական եղող իրաւունքներն ստանալով՝ մի և նոյն յառաջադիմութեան միութեան և համաձայնութեան խորհրդով միանան :

« Այս նպատակին հասնելու համար հարկ էր օգտակար ու կանոնաւոր կառավարական ձև մ'ընդունիլ, կառավարական իշխանութեան անկապտելի իրաւունքներն անվաս պահելով, ամեն տեսակ սխալանաց և զեղծմանց առաջն առնուլ, որք ապօրէն գործոց՝ այսինքն մէկ կամ քանի մը մարդոց քմահաճ իշխանութեան արդիւնք էին, մի և նոյն պարտականութիւնն օրինադրել մեր ընկերութիւնը կազմող հասարակութեանց այլ և այլ անդամներուն, և կարող ընել զանոնք, որ ազատութեան, արգարութեան ու հաւասարութեան բարիքն անխտրաբար վայելեն : Ասոնք էին ամեն շահերն երաշխաւորելու և պաշտպանելու միակ միջոցները :

« Այս էական սկզբունքէն կը ծագէր

ուրիշ ամենօգտակար գործի մ'անհրա-
ժեշտ պէտքեր. այն է մեր հասարակային
իրաւունքը խորհրդարանական և սահ-
մանադրական գրութեան մը կապել:
Ասոր համար էր որ Մեր գահակալու-
թեան առթիւ հրատարակած առաջին
խաթմին մէջ խորհրդարանի մը հաս-
տատութեան ստիպողականութիւնը
յայտնեցինք:

« Կայսրութեան ամենէն մեծ աստի-
ճանաւորներէ, իւլէմաներէ և պաշտօ-
նատարներէ կազմուել յատուկ յանձնա-
ժողով մը խնամով պատրաստեց Սահ-
մանադրութեան հիմունքն, որ յետոյ
քննուելով ընդունուեցաւ մեր նախա-
բարաց խորհրդէն:

« Այս հիմնական օրէնքը կը նուիրա-
գործէ վեհապետին արտօնութիւնները,
Օսմանցւոց ազատութիւնն և քաղաքա-
յին ու քաղաքական հաւասարութիւնն
օրինաց առջև, նախարարաց և պաշտօ-
նատարաց իրաւասութիւնքն ու պա-
տասխանատուութիւնը, ազգային խոր-
հրդարանին հսկողութեան իրաւուն-
քը, դատական ատենին կատարեալ
անկախութիւնը, Պիւճէղին իրական հա-
ւասարակշռութիւնը, վերջապէս դա-
ւառաց մէջ վարչական տարակեդրո-
նացումը, առանց կեդրոնական կառա-
վարութեան վճռական գործողութիւնն
ու իշխանութիւնը տկարացնելու:

« Այս ամեն սկզբունքները Շէրիի
տրամադրութեանց համաձայն ըլլալէ
կատ, համաձայն են նաև մեր ընդու-
նակութեանց և բաղձանաց, ինչպէս
նաև ամենուն բարորութիւնն ու եր-
ջանկութիւնն ապահովելու վսեմ խոր-
հրդին, որ մեր գերագոյն փափաքն է:

« Զիս Աստուծոյ շնորհաց և Մարգա-
րէին օժանդակութեան յանձնելով սոյն
Սահմանադրութիւնը կայսերական հա-
ւանութեամբ վաւերացնելէ ետեւ ձեռ-
ձեռքը կ'աւանդեմ, որպէս զի Աստուծոյ
օգնութեամբ անմիջապէս գործադրուի
մեր կայսրութեան ամեն երկիրներուն
մէջ:

« Հետեաբար իմ հաստատուն կամքս
է որ հրատարակէք զայս և ասոր տրա-
մադրութիւններն այս օրէն սկսեալ
գործադրել տալ:

« Նմանապէս սոյն Սահմանադրու-
թեան մէջ յիշուած օրէնքներն ու կա-
նոններն անմիջապէս խորհելու և խրմ-
բագրել տալու համար ամենաբարձր և
ամենազգու միջոցներ պարտիք ձեռք
առնուլ:

« Բարձրեալն Աստուած կայսրու-
թեան և ազգին փրկութեանն աշխա-
տողներուն ջանիցն յաջողութիւն պար-
գեւէ »:

Տուեալ յօթներորդ աւուր Զիլհիճ-
ճէի 1293:

ԱՏԵՆԱԻՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾ ԵՊԱՐԲՈՍԻՆ

Արտասանեալ 'ի հանդիսի հրատարակութեան

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

« Մեր Օգոստոսիառ տէրը Սուլթան
Ապտիւլ-Համիտ Խան, սոյն Սահմանա-
դրութեամբ նոր իրաւունքներ կը շնորհէ
իւր ամեն հպատակաց. իրաւունքներ,
որք իբրեւ պայծառափալ լահ սիւսի

լուսաւորեն կանոնք յառաջագիմութիւն
ու քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ:
Այս լահն է որ տգիտութեան խաւարէն
լուսոյ շաւիղն առաջնորդեց եւրոպիոյ
ազգերն, որոց ազատ օրէնքները փրկի-